

A PARK-KLUB.

Folyóiratunknak 5-ik számában, „Bútoriparunk helyzete» cím alatt beszámoltam arról a mozgalomról, a mely előkelőbb klubjaink belső felszerelésének kérdésében a sajtóban megindult s azt fejtegette: vajjon jogosult-e vagy nem — és ha igen, meddig — ezen díszes helyiségek bútorzatának a külföldről

való behozatala. Szó esett az idegen befolyásról, az utánzásra méltó minták beszerzésének szükségességéről, angol, magyar és egyéb stílusról stb., szóval az ügy minden oldalról megvilágított és az idézett cikkben mondottakhoz nincs hozzátenni és azokból elvenni valóm.

FÖLDSZINTI TÁRSALGÓ.

Az egész eszmecserének értéke azonban igen akadémikus jellegű marad mindaddig, a meddig a csak kisebb köröknek hozzáférhető helyiségek kincseit — hacsak képben és leírásban is — szélesebb rétegek meg nem ismerték. Ez volt indító oka annak, hogy igyekeztem a sok port fölvert berendezés kiválóbb ensemblejait, azoknak egyes darabjait, olvasóinknak szemléltethetővé tenni, a mi miatt a klub lelkéhez, Atzél Béla báróhoz fordultam, hogy engedné meg a fölszerelésnek fényképezését és tanulmányozását. A munkát Atzél báró a legszeretettelőbb előzékenységgel engedélyezte és így elsők lehetünk, a kik a sokat

EGYENES LÁBÚ KAROSSZÉK A TÁRSALGÓBAN.

vitatott fölszerelésnek egyes lényegesebb alkotórészeit közönségünknek képben is bemutatgatjuk.

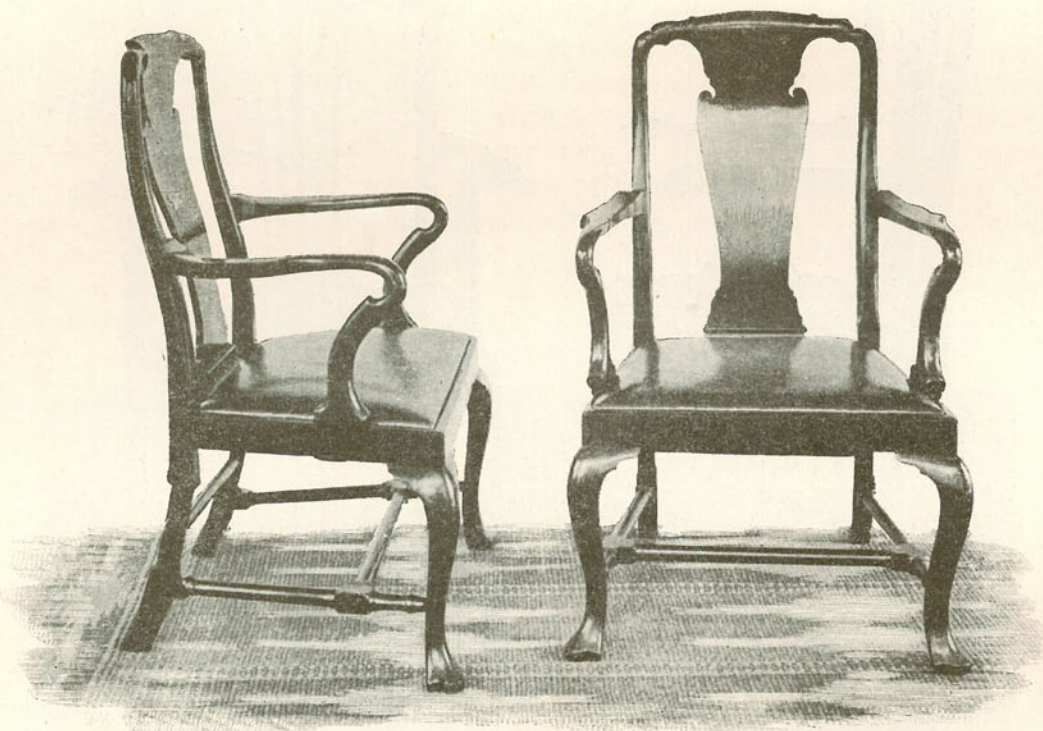
Fogadja ezért a báró úr őszinte köszönetünket. Remélhetőleg nem veszi rozsnéven, ha elismerésünk mellett kifogásainkat is elmondjuk; törekedni fogok mindkettőben a legtárgyilagosabb maradni.

Lapunk természetéből kifolyólag, a fősúlyt a klub helyiségeinek fölszerelésére kell vetnem. Nem kapnánk azonban egy kikerekített egészet, sőt meg sem értenénk bizonyos művészi vonatkozásokat, ha cikkem keretébe az egyesület keletkezését és céljait, nemkülönben a klubház arkitekturáját bele nem vonnám. Sajnálkozásomra cikkem e tekintetben csakis a legszükségesebbekre szorítkozhatik.

*

A Park-klub 1893-ban alakult meg. Célul tűzte ki magának egyebek között a „társadalom művelt osztályainak, nemkülönbség nélkül, kellemes érintkezési központot nyújtani«, a mely cél már magában hordotta egy minden kényelemmel, csínnal és ízléssel kiállított klubháznak a megalkotását. Így is lőn. A klubház, külföldi példák figyelembevételével, de teljesen eredeti fölfogásban, a Stefániaúton 1895-ben felépült és ugyanazon évnek május 1-én a tagok számára megnyílt. A telek százhuszezer forintba, az építkezés kerek háromszázezer forintba és a bútorzat és fölszerelés százötvenezer forintba került. Ha most hozzávesszük, hogy a közel ezer tagot számító egyesület évi nyolcvanezer forint budgetvel

HAJLÍTOTT LÁBÚ KAROSSZÉK A TÁRSALGÓBAN.

dolgozik: könnyen érthető lesz, hogy ily óriási áldozatok révén nagyokat is tud alkotni és belső életével, berendezkedésével, a helyiségeiben megnyilatkozó ízléssel irányadó lehet tagjainak és általuk a nagyközönségnek ízlésére is. Nemkülönben hazai művészi iparosaink boldogulására sem közömbös, hogy ily ritkán előforduló tömegű és csakis művészi értékű tárgyakat magukban foglaló megrendeléseknél mennyiben veszik az ő erejüket és tehetségüket igénybe.

A klubház egy körülbelül tizenháromezer négyzetméter kiterjedésű kertben épült, homlokzatával a Stefánia-út felé, mely homlokzatot terrasszok és lépcsők kötik össze a főbejáróval. Kissé száraz, barokkizáló arkitekturájában, melynek Meinig Artur a mestere, kellőleg kifejezésre jut az épületnek, mint klubháznak a jellege és helyiségeinek alaprajzi elrendezése.

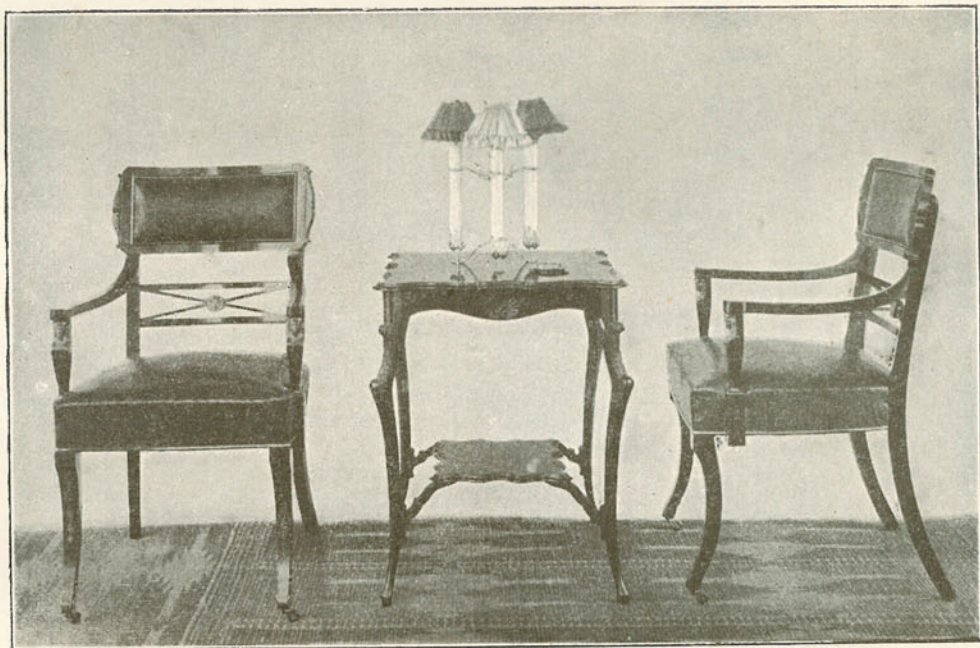

A földszinten, a főtengelybe esik a nagy társalgóterem, utána a hall-szerű lépcsőház. A társalgótól balkézre van a billiárdszoba és a játékhelyiségek, jobbra az ebédlőterem. A hátsó traktust a toilettek és egyéb mellékhelyiségek foglalják el, a lépcsőtől balra a férfiaknak, jobbra a nőknek. Az első emeletet a táncterem és a hozzátartozó szalónok töltik be. A helyiségek mind tágasak, kényelmesek, célszerűek, de arkitekturájuk sehogysem vág össze a bútorzattal. Erről azonban majd alább lesz szó.

Igen nagy fontosságú kérdés az ilyen helyiségek díszítésének és bebútorozásának ügye. Mert, a mint azt már fönnebb mondtam, az befolyással van a nagyközönségnek és művészi iparosainknak az ízlésére, az utóbbiaknak egyszerűen az oly ritkán kínákozó tömeges megrendeléssel nemcsak munkát, hanem művészi továbbképzést is biztosítván.

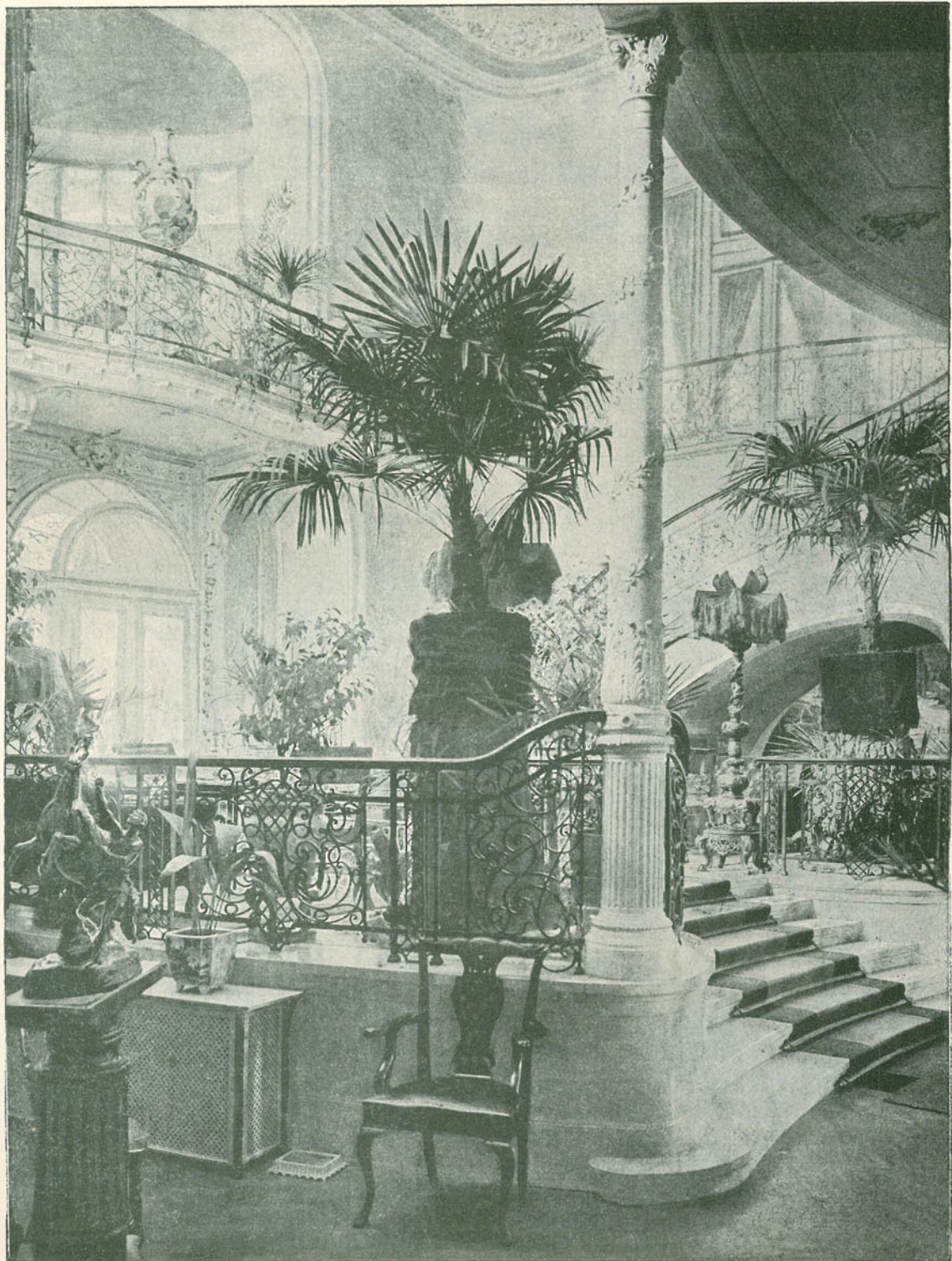
Nos, ez utóbbi szempont, úgylátszik, nem volt mérvadó a klub vezetőségénél, a mennyiben az összes bútortat — csekély kivétellel — Angolországban szereztetett be. E tettnek a művészi iparosainkra nézve sajnálatos következményeit soraim elején idézett cikkemben már kifejtettem és nincs is okom arra itt újra visszajönnöm. Most a meglevő helyzettel kell számolnom és kimondanom, hogy a fölszerelés, mint különböző típusu bútorok mintatára és mint azoknak ízléses elrendezése, első rangú.

A beszerzést Atzél Béla báró végezte nagy körültekintéssel, vaskövetkezetességgel és páratlan kitartással. A mit anyagiakban elvont hazai iparosainktól, azt szellemiekben akarta pótolni, szemel előtt az lebegvén, hogy a mellett, hogy a klubnak a legkényesebb művészi igényeket is kielégítő bútortatot vásárol, ipa-

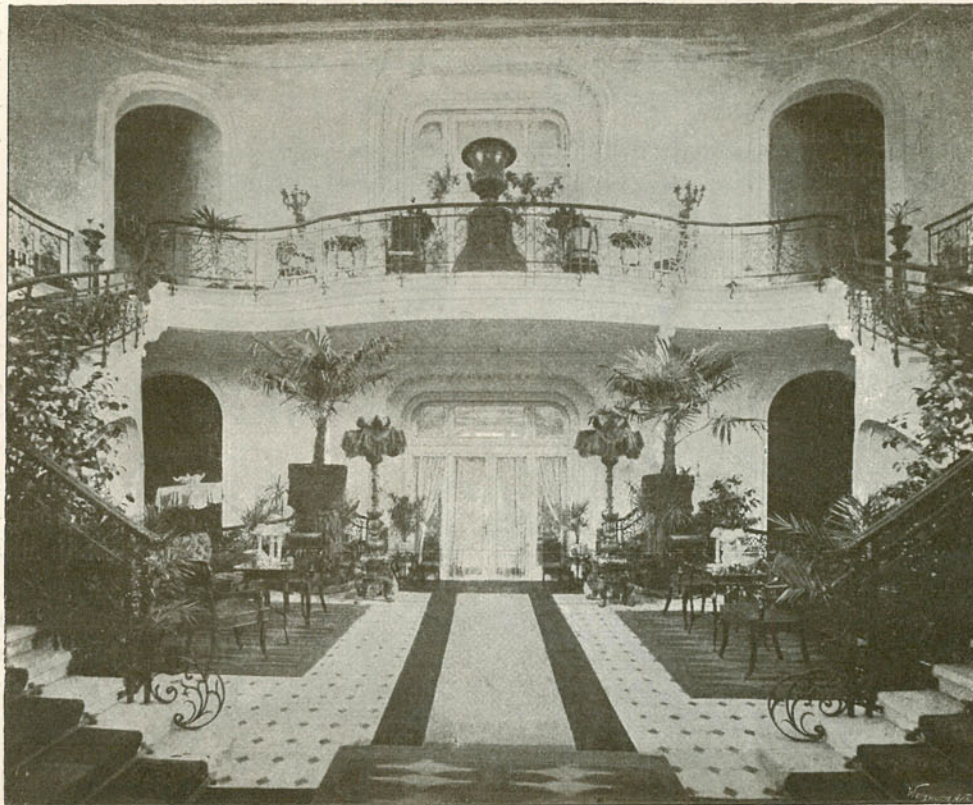
BÚTOROK A LÉPCSŐHÁZBAN.

A LÉPCSŐHÁZNAK EGYIK SZÖGLETE.

A LÉPCSŐHÁZNAK ERKÉLYE.

rosaink számára a régi és modern angol bútorigarnak száz és száz mintáját utánzandó példakép beszerzi.

Tartsunk először szemlét az egyes helyiségekben.

A földszinti nagy társalgónak arkitektúrája fehér. A billiárd- és ebédlőtermeké ugyanilyen, azzal a különbséggel, hogy a billiárdszobában a falak sötétvörös szövettel, az ebédlőkben pedig halványpiros alapon bronzsínű disztménnyel átszótt selyemmel vannak kárpitozva. A mennyezetek mindenütt fehér stukkóból készültek. A bútornak kilenc tizedrésze mahagónifa, legnagyobbbrészt egészben vagy részben barna, vörös vagy zöld bakbőrrel bevonva.

A bútorok stílusa empire vagy modern angol, közben-közben egy-egy indiai származású állvánnyal vagy asztallal, kevés barokkos szekrényvel, kínai, japáni nippel, vázával. A társalgó (nézete a 328. lapon) telistele van a legkülönbözőbb fajtájú ülő- és egyéb mobilis bútorral, a melyeknek tagadhatlanúl igen ügyes csoportosítása azonban a termet kissé zsúfoltan mutatja be. Van itt egészen bőrrel bevont diván és karosszék; ugyanilyen falákkal és fakartámmokkal; látható faváz bőrtámlával, üléssel és karral; faszerkezet bőrüléssel; csakis pusztá faszerkezet; hosszúkás Rothschild támlásszékek stb. A kárpitozás művészi; vég-hetetlen lágy és a bútor idomait megtartja formájukban.

Az asztalok szintén mahagoni fából valók, kerek, négyszögletűek, nyolcszögűek, lapjuk gyakran egy méter átmérőt meghaladó törzsből egy darabban faragva. A fal mellé helyezett álló bútorok hasonlíthatlanul gyengébbek az ülő bútoroknál, a melyektől úgy a stílus átgondoltságában, mint a munka ízlésességében igen elütnek. A padozatot kék alapon vörössel mustrázott kokosz-szőnyegek borítják.

Az ülő bútoroknak két igen szép típusát külön is bemutatom a 329-ik és a 330-ik lapon levő ábrákban.

Mind a két karosszéknek váza barnára pácolt és politurozott mahagoni fából áll, kiemelhető és rugó nélküli kárpitozásuk pedig, az egyiké vörös, a másiké kék bakbőr. A hajlított lábú karosszék a művészi, az átgondoltabb munka; az egyenes lábúnak háta finom, alsó része azonban nehézkes, minden kecsket nélkülöző és felső részével összhangban nem álló szerkezet.

A hall-szerű lépcsőházban (nézeteit lásd a 332-ik és a 333-ik lapon) már a nőknek

TERÍTETT ASZTAL AZ EBÉDLŐBEN.

húzamosabb tartózkodására is van számítva, azért annak bútorai filigránabbak, kecsesebbek.

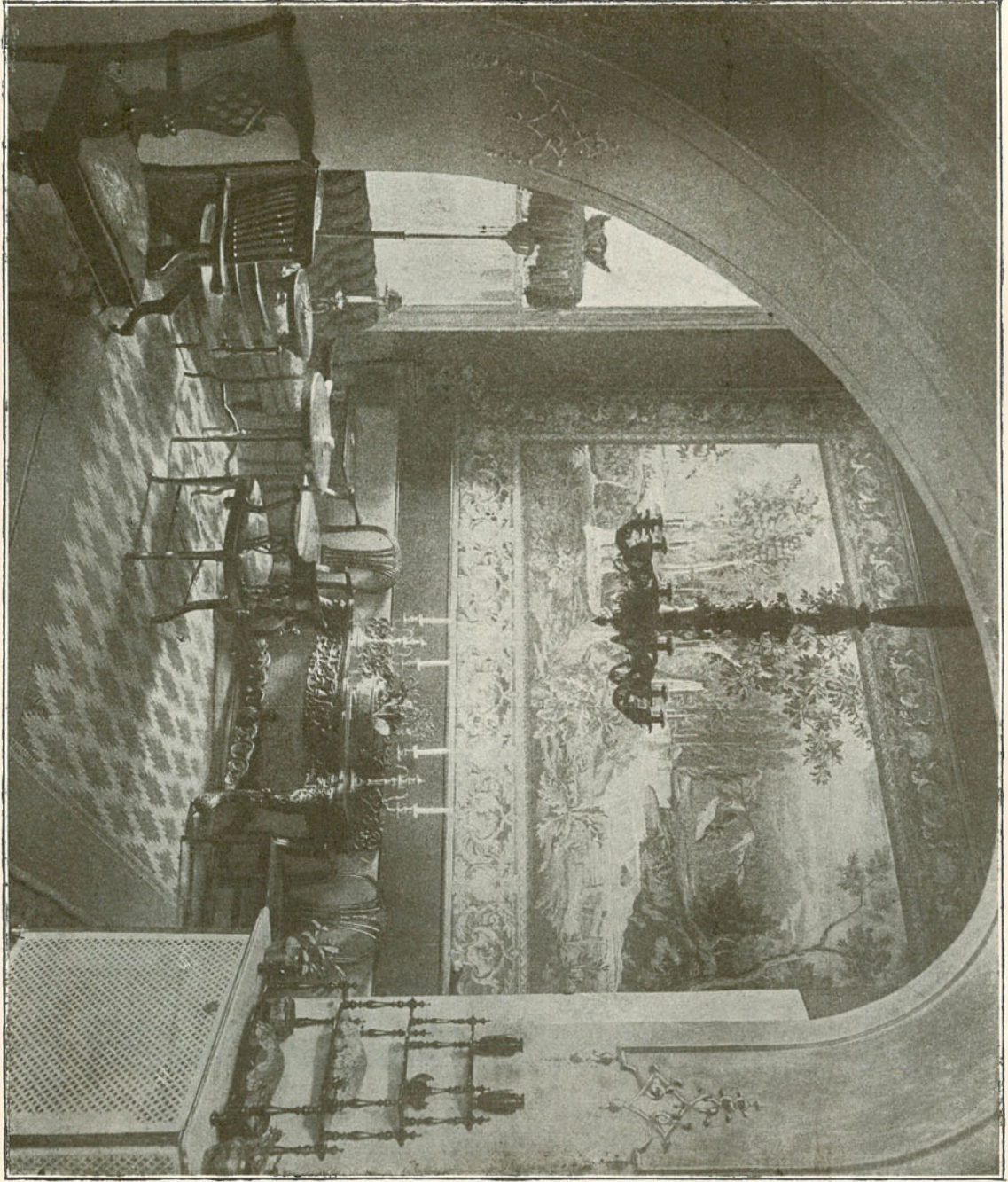
Igen szép a 331-ik lapon látható empire szék és modern asztal mahagoni fából, bronz lécekkel és fejekkel, barna krokodilusbőr kárpitozással.

POHÁRSZÉK AZ EBÉDLŐBEN.

Az ebédlőkben ritka a 10–14 személyre terített asztal. Azok többnyire 4–6 személyre számítvák és lapjuk csavarral hosszabbítható. A székek karosak, formájuk aránytalanul hosszabb mint széles, a mi azonban az étkezéshez igen praktikus. A pohárszékek és asztaldíszek gyengék. A terítés módja és a pohár-

FÜLKE A LÉPCSŐHÁZ SARRKÁBAN.

szék mineműsége is talán érdekelni fogja olvasónőinket; ilyen modern terített asztalt a 334-ik lapon, pohárszéket pedig a 335-ik lapon mutatok be. Jellegzetes az apró üvegcsékben elhelyezett virágdísz, a poharak száma és formája, a puha gyapjuterítő a tiszta fehér damaszterítő alatt, mely az evőeszközök letevésénél származó zörejt tompítja.

Végtelenül kedvesek azok a kis társalgó fülkék, a melyek a lépcsőháznak két sarkában találtak elhelyezést (lásd ábrát a 336-ik lapon). Bútorzatuk zöld bakbőrrel kárpitozott mahagoni szerkezet, áttört faragású indus konzol-asztal, könnyű kis etagére, sárgaréz csillár. A padozaton kokoszszőnyeg, a falakon könyök-magasságig finom munkájú gyékény-kárpit, azon felül vörös szövetalapon pompás gobelin.

A toilleszobák a legraffináltabb ízléssel vannak kiállítva és fölszerelésük tökéletessége bámulatra méltó. A férfiaké embermagasságig fehér majolika lemezekkel van burkolva, a parketon előbb gyékény, majd szőnyeg. Mahagoni toillesasztal, sárgaréz állványú, fehér márványlapú mosdó, sárgaréz törülközőtartó, karosszék, konzoltükör, diván. A nőké hasonló a férfiakéhoz, csak a falakat tapétázták selyemmel és a finomabban megmunkált bútorzatot szaporították. Egy sárga berakott munkával ékes palliszander női toilleszekerényt a 338-ik lapon ábrázoltunk.

Hideg és nem hívogató az emeleti nagy táncterem és a két alacsonyabb szalon. Egész arkiturájuk, mennyezetük, tiszta fehér, míg faluk vörös alapon szalmasárga virágokkal diszített selyem kárpittal ékes. Bútorzatuk megválogatása és összeállítása már nem oly harmonikus, mint az alsó helyiségeké. Az ülőbútor rokokó, empire és modern; kárpitozása plüs vagy a falak szövétével azonos selyem. Boule szekrények, mahagoni posztamentek, vegyes minőségű garnitúrák diszítik inkább a termék közepét, mint a falak hosszát. (Egy citromfából való tükrös jardiniére inkább ebédlőbe, mint szalonba való.) A 339-ik és a 340-ik lapon bemutatott bútorok az emeleti bútorzatnak jobbát ábrázolják. A parketot kókossal vonták be, ami fölé vörös és kék mustrás szmyrna szőnyeget terítettek.

*

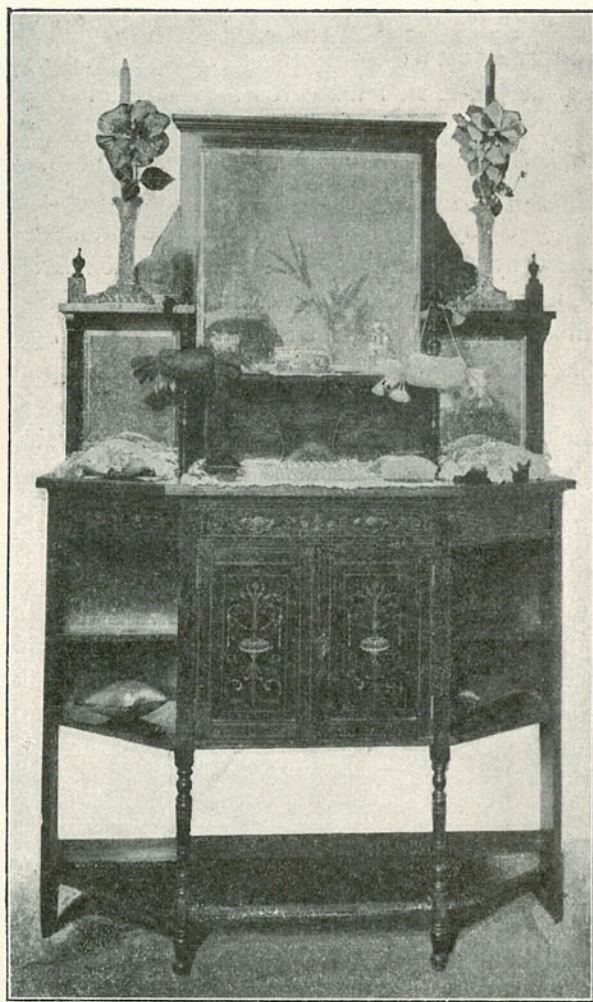
A fönnebbiekben kivonatosan beszámolván a klub helyiségeinek fölszereléséről, rátérek immár az általa ébresztett refleksiókra is. Folyóiratunk természetéből kifolyólag legelőször is az a kérdés veti föl magát, vajon indokolt volt-e a bútorzat beszerzésében az angol művészi iparhoz fordulni és ha igen, célszerű volt-e annak a régi és modern empire, nemkülönben a modern praktikus stílusát (hogy egy még nem használt kifejezéssel éljek) választani?

Ha már az lebegett az intéző körök szeme előtt, hogy a behozott bútorzat mintegy állandó mintatárul is szolgáljon hazai művészi iparosainknak (más helyütt már kifejtettem, hogy ebben kissé messze találtak menni és mintának kevesebb is beérhettek volna) nagyon szerencsésnek tartom a választást, hogy ehhez az angol művészi ipart szemelték ki.

Az angol bútor tartósságáért, praktikusságáért, kitűnően megválasztott anyagáért, gondos és megbízható kiviteléért mindenha becsülve volt. Ha már most ehhez a tulajdonságához a szépség és a vonalak harmóniája is hozzájárul, ne csodálkozzunk, hogy röptében meghódítja a világot.

És ez történt ebben a században az eddigelé ízléstelennek csúfolt angol művészi iparral. Körülbelől e század közepe táján, előkelő teoretikusok, a művészi formák és diszítványok tervezésében a természet tanulmányozására utalják az ifjabb művészeket és iparosokat; neves művészek szállanak le magas piedesztáljukról és jó példával előljárva, segédkeznek a nevelésben. Művészi ipariskoláikban gyűjteményekkel, pályázatokkal az általános színvonalat emelik,

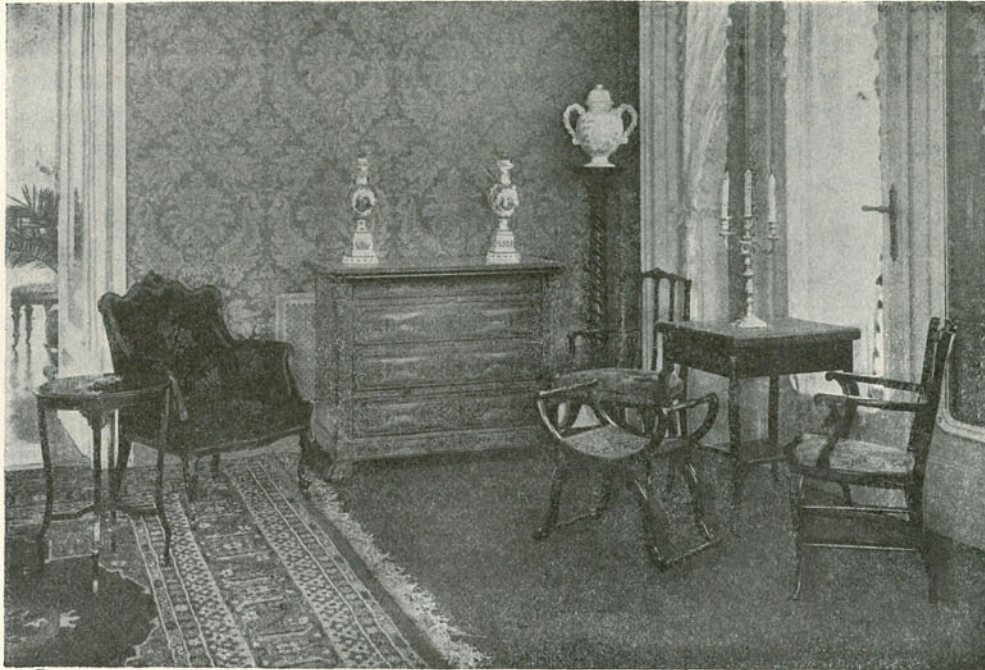

NŐI TOILETTE SZEKRENY.

műhelyeikben és szakiskoláikban a kivitel jóságát tanítják. Fölismerik, hogy az ember szokásához, kényelméhez alkalmazkodó bútornak első keléke a célszerűség és használhatóság és céljaik megvalósítására, igen helyes tapintattal, a barokk és rokokó cikornyáit levetközött empire stílust gyúrták és gyúrnak át majdnem egy új stílussá, megszabadítván azt szárazságától, merevségétől és szertartásosságától. Egy stílus sem vet a bútor összeépítésében annak rendeltetésére nagyobb súlyt, mint e századbeli angol. Tessék csak megnézni az itt bemutatott csekély számú példát. Mennyire elhomályosítják az úgynevezett »keleti kényelmet« a raffinált párnázatú bőrdivánok és karosszék; mily pompás szolidan áll hajlított lábain a 330-ik lapon bemutatott karosszék, amely szolid-sága mellett mégsem esetlen; mily jól vannak karakterizálva külön a férfi, külön a nő használatának szánt bútorok, amazok anyagban durvábbak, formában nehezebbek, színben sötétebbek, mint emezek (331-ik lap, 339-ik

lap és 339-ik lap). És micsoda kidolgozás! A leggondosabban megválasztott száraz, görcs nélküli fa, ép és jól megmunkált bőr, pedáns összeépítés. Minden darabon meglátszik a szeretetteljes gondozás, a mester kezének simogatása . . . »la touche«, »la caresse de l'ouvrier«, amint a francia mondja. Diszítványt csak elvétve és diszkréten alkalmaz, a mi a középosztálynak is hozzáférhetőbbé teszi az ilyen bútort, mint a túlságosan ornamentált olasz reneszánszot vagy a mozgalmas vonalú rokokót.

AZ EMELETI SZALONNAK EGYIK SARKA.

A francia csak most kezd kikeveredni a történelmi stílusok szolgálai utánzatából és koncepciójának szépsége és diszítványainak ízlésessége mellett, nincs a kivitelnek bizonyos pongyolasága híján. A német és osztrák empire halvány mása a francia és angol empirenak, újabb alkotásaik pedig túllicitálják egymást az eredetiség után való hajszolásban, a meg nem állapodottságban, a formák és diszítványok szövevényességében.

A mondottak nyomán, a fölvetett kérdésre a felelet csak az lehet, hogy igenis, a bútortat beszerzéséhez úgy a proveniencia, mint a stílus helyesen volt megválasztva.

A bútortat között legjobbak az ülőbútorok, ezek között pedig a bőrrel bevontak vagy az erősebb szerkezetűek. (Meglátszik, hogy beszerzőjük ezeket válogatta a legnagyobb lelkesedéssel.) Kevésbé jók a szövettel kárpitozottak, a leggyengébbek a fal melletti szekrények, pohárszékek. A bútoroknak különböző típusa éppen nem árt az összbnyomásnak; helyén lett volna azonban egy kevés diófa, bükkfa vagy festett és lakozott bútor is, mert így az örökös mahagonitól meg bőrtől végtére is jólakik a szem.

Méltányolván a fönnebbiekben a klub fölszerelésének érdemeit, nem zárkozhatom el az elől, hogy ne szóljak arról a két nagy hibáról, amely véleményem szerint a berendezkedésben nyilvánul.

Az egyik az, hogy a bútortat nincs öszhangzásban a belső architektúrával. Az egyik is, a másik is jó a maga nemében és a kettő még sem vág össze. Az öszzevágás, vagyis művészi hatás egyöntetűsége alatt nem annyira a bútortatnak és az architektúra stílusának egységességét, mint inkább a színek harmóniáját

értem. A mi szemünk, esztétikai érzékünk, nem kívánja meg föltétlenül, hogy egy bizonyos stílusú helyiségbe csak az ugyanazon stílusú bútorzat illik. Szívesen teszünk engedményeket ebben a tekintetben, ha a kettő között csak bizonyos közös rokon alapvonás van meg. Így nem sért egy rokokó diszitményű teremben a reneszánsz vagy empire bútor, vagy barokk bútorzatnak a reneszánsz kerete és más hasonló. De színérzékünket már nem lehet megnevelni úgy, hogy pl. színtelen vagy fehér alapon egy sötét folt tessék. Látásunk itt önkénytelenül az átmenetet, az összehangolást keresi a kettő között és ha az hiányzik, hiányzik a művészi összhang.

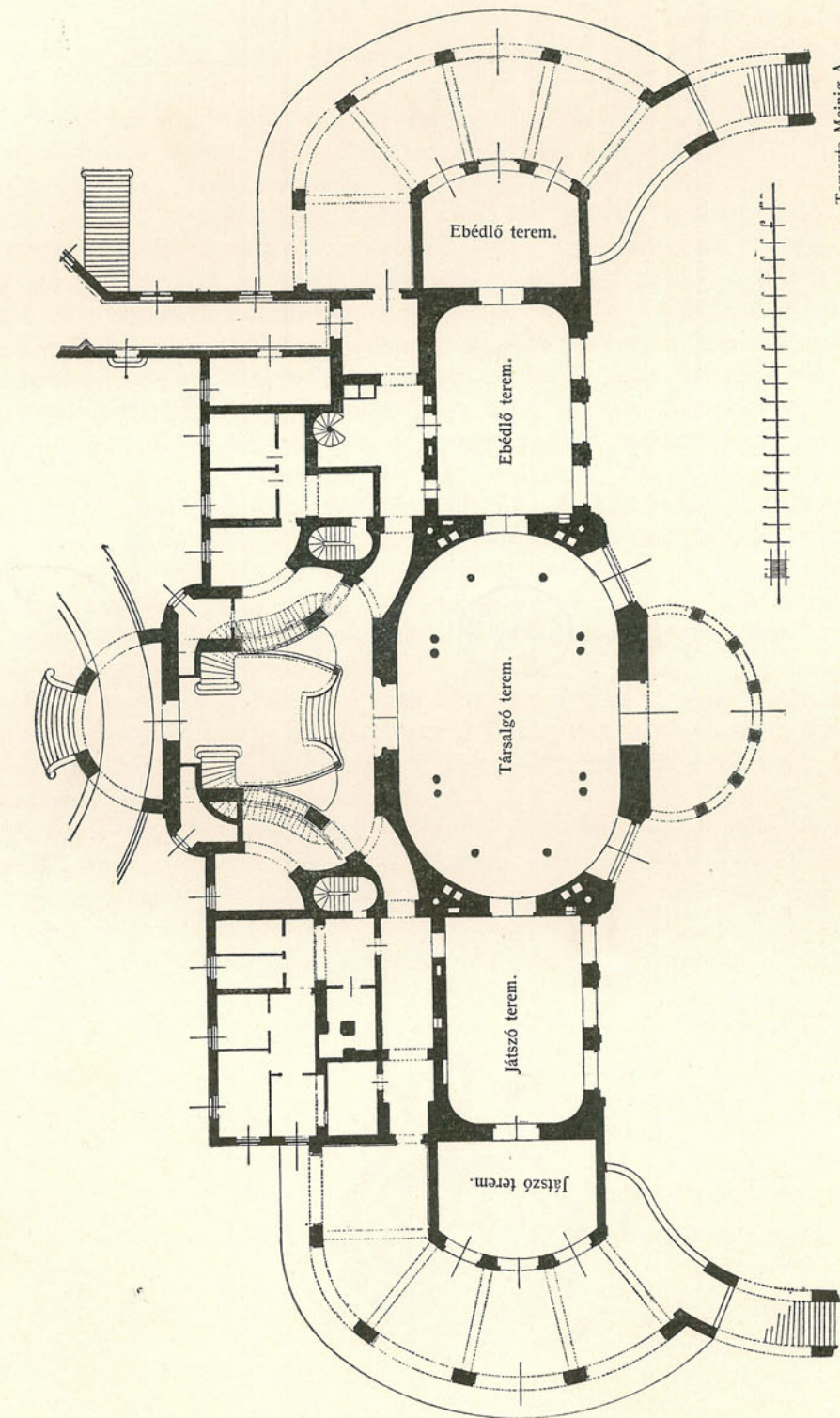
Már most, amint említettem, a klub termeinek belső architektúrája tiszta fehér. Tiszta fehér, minden erősebb ton sur ton-nak vagy diszkrétebb aranyozásnak enyhítése nélkül, míg a bútorzat a legsötétebb mahagoni fából és erősen színezett bőrből áll és a padozatot komor árnyékolású szőnyegek fődik. A fehér plafond majdnem leesik erre az annyira elütő, sötét aljra. Ugyanilyen, ha nem bántóbb a dolog az első emeleten, ahol a falak panneauux-it nehéz selyemkárpitok díszítik, míg a befoglaló keretek és a mennyezet megint csak tiszta fehér maradt. Az architektúrát tehát hozzá kellene a bútorzathoz és a panneauuxhoz hangolni és a falaknak alulról fölfelé mindig diszkrétebben tartott színezésével vagy árnyékolásával a most hiányzó összhangot megteremtteni.

Mondhatnák némelyek, hogy hiszen a rokokó fehérben tartotta interieurjeit, aminek alapján sokan a mai napig is csak a fehér falakat és mennyezetet tartják »elegánsnak«. Ezek vélekedésének megdöntésére három argumentumom van. Az első az, hogy éppen a fehér szín megtörésére alkalmazza a rokokó az aranyozást, ami itt nincs; festi azonkívül a supraportoknak, a mennyezeteknek és panneauuxnak medaillonjait, amik itt megint nincsenek. A második az, hogy a rokokóban a bútorzatnak fája is fehérre lakkozott és aranyozott volt, míg a kárpitozást diszkrét gobelinek és gyöngéd színezetű selyemszövetek szolgáltatták. A bútor tehát teljes összhangban volt a fallal és nem ütött tőle el annyira, mint

BÚTOROK AZ EMELETEN.

Tervezte Meinig A.

A PARK-KLUB FÖLDSZINTJÉNEK ALAPRAJZA.

a sötét mahagoni és bőr. Végre azt is vegyük figyelembe, hogy a rokokó korokban ezekben a fehér termekben puderezott fejű, halvány selyembe és csipkébe öltözött emberiség mozgott, amely e szerint szintén nagyobb harmóniában volt a kerettel, mint a mi szakállas fejünk, fekete frakkunk, „couleur foncée” szoknyánk.

A másik hiba, ami igen kínosan lepott meg, a képeknek és szoborműveknek majdnem teljes hiánya. Már pedig ezek nélkül, a legsikerültebb architektúra mellett is, rideg, lakálytalan (hogy ezzel a rossz szóval éljek) marad az intérier, hozzá még, ha az nem színes, hanem fehér. Festmények, márvány- avagy bronzszobrok szükséges és lényeges kiegészítő részei egy intériernek; nélkülök az döcögő próza marad, a poézist azok varázsolják belé. Ezen a hiányon nem segít, ha a sarkokba növényzetet, a milieukbe vázákat, kandelábereket állítunk. Ezek csak futólag érintik figyelmünket; tartalom híján nem képesek érdeklődésünket lebilincselni. Lám, az a tenger pénzbe került, igazi kinézer módra kisebb darabokból mozaikszerűleg fölépített nagy malachit váza (látható a 332-ik lapon, a lépcsőház első emeleti erkélyén, a főtengelyben) is hidegen hagy bennünket, éppen azért, mert csak kuriozum és nem művészet, míg a festmények nélkül szűkölködő falak sivárságát őszintén fájlaljuk. A klub óriási budgetje pedig talán megengedné, hogy a falak, sarkok, milieuk benépesíttessenek egy kis hazai művészettel. Ki pártolja azt, ha ilyen tekintélyes egyesületek nem érzik annak szükségességét? A példa ragadós és félő, hogy ha a klub tagjai e ridegséget itt megkedvelik, otthonukban sem fogják a művészetet keresni. Hát az mindig csak a kormány istápolásából éljen?

Lehet azonban, hogy én most csak fölösleges rekriminációkat teszek és hogy a klub vezetősége úgy a művészi tárgyak beszerzését, mint falainak, mennyezeeteinek színezését régen célba vette és csak a megalakulási évek nagy kiadásai hátráltatják annak kivitelét.

Bizonyos vagyok benne, hogy ez így is van. Mert az a művészi érzék és tapintat, ami a bútortat túlnyomó részének megválasztásában nyilvánult, nem állhat meg féluton, hanem törekedni fog, az egésznek a most még hiányzó harmóniáját megteremteni. A klub törekvéseinek midnen őszinte barátja óhajtja, hogy ez minél előbb megkezdessék és lassan-lassan a maga egészében fogantossíttassék.

Fittler Kamill.

